

נובמבר 2020

התאמת ייצור חלב עיזים במשק למצב השוק **דורית כבביה וסמיר קעדאן, תחום צאן, שה"מ**

עקב צמצום הביקוש לחלב עיזים ולמוצריו, ובשל החשש מהצטברות עודפים במלאי הגבינות, הענף נאלץ להתאים את ייצור החלב לביקוש, מבלי לפגוע בפוטנציאל הייצור. חשוב שגודל העדר והרכבו יהלמו את המכסה ואת מדיניות התשלום, תוך התחשבות בנתוני העדר: יצרנות, עונתיות, תחלופה, אורך תחלובה וכו'. כיוון שתקופה זו קרבה לסוף עונת ההרבעות הטבעית, מומלץ לבדוק את צפי ההמלטות ואת הייצור לתחלובה הקרובה, ולתכנן בהקדם שינויים בהרכב העדר, אם נדרשים, כמו המשך ביצוע הרבעות עיזים או צפירות בעדר, ולחלופין, צמצום העדר. יעיל וכלכלי יותר לבצע שינויים בין התחלובות ולא במהלכן.

להפחתת ייצור חלב עיזים באמצע תקופת התחלובה מוצעות שיטות אחדות:

1. צמצום תדירות החליבות
2. קיצור תחלובות והקדמת ייבוש העיזים, אך לא לפני חודש מרס (העונה)
3. הוצאת עיזים מהעדר
4. שינוי בתוכנית ההזנה
5. תכנון משטר הרבייה בעדר

צמצום כמות החליבות

צמצום מספר החליבות יפחית את ייצור החלב. בהתאם לרמת היצרנות, ניתן להעביר לחליבה אחת את כל העדר או רק חלק מהקבוצות, למשל עיזים בינוניות ונמוכות תנובה. שינוי זה צפוי אמנם להיות כרוך בהפסד של כ- 15% עד 30% מהחלב, אך גם בעלייה בריכוז המוצקים בחלב ובהפחתת הוצאות עבודה, חשמל וחומרים נלווים. צמצום מספר החליבות בעיזים גבוהות תנובה צריך להיעשות בזהירות יתרה כדי למנוע פגיעה בבריאות העטין. חשוב מאוד להתאים את ההזנה לרמות הייצור במטרה לחסוך בהוצאות ולהימנע מהשמנת העיזים ומבעיות מטבוליות (רעלת היריון).

קיצור תחלובות והקדמת ייבוש העיזים

לקראת חודש מרס יש לשקול ייבוש של חלק מהעיזים החולבות, תוך התאמת ההזנה ותיקון מצבן הגופני, במיוחד בעיזים עם השמנת יתר. במקביל, ניתן להיערך להשראת ייחומים לקבלת המלטות סתיו, שיגיבירו את ייצור החלב מחוץ לעונה. המעוניינים בהדרכה נוספת להגברת ייצור לחלב מחוץ לעונה בחודשים נובמבר, דצמבר, ינואר ופברואר - מוזמנים לפנות למדריכי הצאן.

הוצאת עיזים

ניתן להגביר את הברור (סלקציה) בעדר ולמכור לבשר עיזים מבוגרות או כאלה שנתוני היצרנות שלהן נמוכה או שהן לוקות בבעיות בריאות או בבעיות עטין (ספירת תאים סומטיים

גבוהה, נגיעות בחיידקים, מבנה עטין וכו'). בהתאם להתפתחויות, הוצאת הבוגרות תלווה בהצעת העדר ובהוספת צפירות בעלות פוטנציאל יצרנות גבוה, בהתאם לתכנון.

הזנה

יש לבחון את הכדאיות הכלכלית של הורדת תנובת החלב באמצעות שינוי בהזנה. העלאת שיעור המזון הגס (בהתאם לסוג ולאיכות של המזון הגס וגיוון המזון הגס תוך הפחתת שיעור האספסת במנה); הורדת ריכוזי האנרגיה והחלבון; והפסקת שימוש בשומן מוגן במנה - עשויים לצמצם את ייצור החלב.

לבחינת שינוי ההזנה מומלץ להיוועץ בתזונאי או במדריך מקצועי. כל שינוי יעשה תוך התאמת תוכנית ההזנה ליצרנות ומבלי לפגוע בבריאות ובמצב הגופני של העיזים.

תכנון הרבייה בעדר

להגברת ייצור החלב מחוץ לעונה ולהפחתת ייצור החלב בקיץ, יש צורך בהכנת תוכנית פוריות מקצועית לעדר שתבטיח את ייצור החלב לאורך השנה ובהתאם לביקוש. ייצור חלב המותאם לנדרש, ניתן להשיג בכמה דרכים, כלהלן:

- הרבעת עיזים במאי-יוני
- דחיית הרבעת עיזים גבוהות תנובה לדצמבר-מאי
- דחיית הרבעת צפירות לחודש מאי
- הקדמת הרבעת עיזים נמוכות תנובה

סיכום

אמנם ענף העיזים מאופיין בעונתיות ובקושי בתכנון, אולם חשוב לבחון אותו מהיבט מקצועי מעמיק ולנסות לקדם פתרונות ברמת הממשק, התעשייה, המחקר והתכנון לטווח הארוך. בטווח הארוך מוצע לבחון טיפוח ושילוב גזעים פחות עונתיים וכאלו שישפרו את ייצור הבשר, וקידום מו"פ להפחתת העונתיות, ופיתוח מוצרים לוויסות השוק. נסקרו לעיל כמה דרכים לצמצום ייצור החלב ולהתאמתו לביקוש, תוך מזעור הפגיעה ברווחיות ובפוטנציאל הייצור בהמשך, הכוללות: תכנון הרבייה, מעבר לחליבה אחת ביום, קיצור התחלובות, הוצאת עיזים, שינוי ההזנה והקטנת העלויות הנלוות. חשוב לזכור כי ההמלצות אינן חד-משמעיות ויש להתייחס באופן פרטני לתנאים ולנתונים במשק (עלויות, יצרנות ומצב העדר). מומלץ לפנות למדריכי הצאן בשה"מ לקבלת ייעוץ והכוונה ביישום הפתרונות שהוצגו בדפון זה.

לידיעתכם, לאחרונה פורסם סיכום סקר נתוני ייצור חלב צאן בשנת 2019. הסקר כולל נתונים מ-74 משקי צאן, ששיווקו חלב לארבע המחלבות העיקריות בענף, והוא מסכם את נתוני החלב לשימוש המגדלים ואנשי המקצוע למען קידום הענף.

המעוניינים במידע נוסף או בניתוח כלכלי ומקצועי של נתוני המשק, בהשוואה לנתונים הארציים, מוזמנים לפנות לדורית כבביה, נייד: 050-6241611 dorcab@shaham.moag.gov.il

האמור לעיל הינו בגדר עצה מקצועית בלבד, ואינו מהווה חוות דעת מומחה לצורך הצגה כראיה בהליך משפטי. על מקבל העצה לנהוג מנהג זהירות, ושימוש או הסתמכות על המידע המופיע לעיל הינו באחריות מקבל העצה בלבד. אין להעתיק, להפיץ או להשתמש במסמך זה או בחלקים ממנו לצורך הליך משפטי כלשהו, ללא אישור מראש ובכתב של החתום.